

ЯКІСТЬ МОЛОКО-СИРОВИНИ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРИ ФОРМУВАННІ ЦІНИ

Черкасов О.О., аспірант

Постановка проблеми. У результаті відсутності державного регулювання цін та інфляційних процесів виникла ситуація, коли ціни на молоко та молокопродукцію для кінцевих споживачів виявилися високими, а на молоко-сировину низькими, у зв'язку з чим їх рівень не забезпечує розширене відтворення товаровиробників. Однією з причин цього є нерівномірність темпів лібералізації цін: їх безконтрольне зростання спричинило диспаритет між галузями, що в подальшому мало негативні наслідки для виробників молока. За таких обставин виникає потреба у пошуку механізму ціноутворення, який би враховував інтереси виробників, а також сприяв підвищенню кількості якісної молоко-сировини.

Метою дослідження є аналіз існуючих методів ціноутворення на молоко-сировину в Україні та порівняння його із зарубіжними методиками на основі якісних параметрів.

Об'єктом дослідження є процес ціноутворення на молоко-сировину, його особливості та недоліки.

У процесі дослідження ціноутворення на молоко використовувались загальні та спеціальні методи: монографічний (при вивченні та аналізі норм показників якості молока), економіко-статистичний (при аналізі структури виробництва молока по сортам), абстрактно-логічний (при формуванні висновків), тощо.

Результати дослідження. В основі ціноутворення на молоко-сировину покладені показники санітарно-гігієнічної якості, яких мають дотримуватись всі виробники. В Україні якість молоко-сировини, яка надходить до переробних підприємств, регламентується ДСТУ «Молоко та молочні продукти. Вимоги при закупівлі» (ДСТУ 3662-97). Відповідно до існуючих вимог якість сирого молока вітчизняного виробництва поступається стандартам країн ЄС (табл. 1).

За стандартами безпеки молоко-сировини країн ЄС, кількість соматичних клітин (КСК) має бути менше 400 тис. од. на 1 мл молока, в той час як в Україні приймається молоко з КСК в межах 400-800 тис. од./мл. Іншим важливим показником є загальне бактеріальне обсіменіння на 1 мл: ЄС допускає не більше 100 тис. мікроорганізмів, а в Україні це обмеження – не більше 3 млн.

Порівняльний аналіз норм показників якості молока в Україні та ЄС

Назва показника якості, одиниця вимірювання	Норма для гатунків згідно ДСТУ 3662-97			Міжнародні стандарти безпеки молока-сировини
	вищий	перший	другий	
Загальне бактеріальне обсіменіння, тис./см ³	<300	<500	<3000	<100
Кількість соматичних клітин, тис./см ³	<400	<600	<800	<400

Джерело: розроблено за даними [1] та [2].

Відповідно до вимог країн ЄС, де молоко-сировина не ділиться на сорти, в Україні придатним для подальшої переробки (споживання) є вищий сорт та екстра (у масштабах країни виробництво до 3 %). В 2012 році частка молока вищого сорту, яке надійшло на переробні підприємства Житомирської області, склала 5,2 %. Водночас частка другого сорту склала 76,1 %, більшу частину якого (75 %) виробляють господарства населення [4].

Відштовхуючись від якісних показників, на ринку молоко-сировини використовують дві методики визначення ціни:

- ціна за натуральний кілограм молока від населення:

$$C = \left(\frac{Ж_{\phi}}{Ж_{\delta}} \right) \times C_{\delta} \quad (1),$$

де $Ж_{\phi}$ – фактична жирність молока, у %; $Ж_{\delta}$ – базисна жирність, 3,4 %; C_{δ} – ціна за базовий кг, 2,20 грн у 2013 році; - ціна за натуральний літр молока від с.-г. підприємств згідно ДСТУ 3662-97 (базисний показник жиру – 3,4 %, білка – 3,0 %) розраховується за наступною формулою:

$$C = \left(\frac{B_{\phi}}{B_{\delta}} \times 0,6 + \frac{Ж_{\phi}}{Ж_{\delta}} \times 0,4 \right) \times C_{\delta} \quad (2),$$

де B_{ϕ} – фактичний вміст білка, %; B_{δ} – базисний вміст білка, 3,0 %; $Ж_{\phi}$ – фактична жирність молока, у %; $Ж_{\delta}$ – базисна жирність, 3,4 %; C_{δ} – ціна за л, грн.

Водночас, аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду визначення цін на молоко-сировину вказує на доцільність застосування більш повної системи показників якості та безпеки молока при формуванні закупівельної ціни (табл. 2).

Порівняльний аналіз методики формування ціни на молоко-сировину

Показник	Методика по країнам				
	Україна	Франція	Німеччина	Нідерланди	Нова Зеландія
Фактична жирність молока, %	+	+	+	+	-
Фактичний вміст білка, %	+/-	+	+	+	-
Санітарно-гігієнічні показники	+	+	+	-	-
Середній показник жирності та вмісту білка за певний період (рік, квартал, місяць)	-	+	-	-	-
Базисний показник жирності та вмісту білка, %	+	+	+	+	-
Кількість молока	-	-	-	-	+

Премії для компенсації сезонності	-	-	-	-	+
Витрати на переробку 1 кг молока	-	-	+	-	-
Вищий сорт молока	-	-	-	-	+
Ціна за 1 % жиру и білка	+	+	+	+	-

Джерело: розроблено за даними [1] та [3].

Порівняльний аналіз методики визначення ціни свідчить, що українська система показників якості молоко-сировини практично не поступається закордонній методиці, однак практично вона враховує в основному визначення жирності молока. Водночас відповідно до ДСТУ 3662-97 поділ молока на сорти не відповідає нормам країн ЄС, а в поєднанні з недосконалістю процесу ціноутворення не сприяє збільшенню обсягів виробництва молоко-сировини вищих гатунків.

Підвищення зацікавленості сільськогосподарських підприємств та інших суб'єктів ринку до виробництва якісного молока повинно заохочуватися системою надбавок. Передбачені індивідуальні надбавки до ціни спонукатимуть кожного виробника увійти в категорію «якісних постачальників», що в підсумку призведе до узгодження економічних інтересів як виробників молока, так і переробних підприємств.

Висновки. Основним критерієм ціноутворення на якісну молоко-сировину повинна стати ціна, яка забезпечить виробникам молока певний рівень прибутків з урахуванням специфіки умов виробництва і реалізації. Напрямами удосконалення системи ціноутворення мають бути розвиток і поглиблення державного цінового регулювання ринку молока і молочних продуктів, спрямованого на:

- підтримку прибутковості сільськогосподарських виробників;
- обмеження монополізму переробних підприємств у диктуванні закупівельної ціни;
- забезпечення доступу споживачів до якісної продукції.

При формуванні ціни, яка б гарантувала вище зазначені принципи, мають бути закладені:

- матеріальні витрати, які забезпечуватимуть виробництво якісного молока у відповідності до європейських норм;
- оплата праці працівників молочного скотарства, яка повинна бути не нижче прожиткового мінімуму;
- прибуток, необхідний для розширеного відтворення виробників;
- прогноз зростання оптових цін і тарифів на матеріально-технічні ресурси й послуги надані сільськогосподарським товаровиробникам.

Отже «гарантована» ціна має формуватися з фактичної собівартості виробництва молока та нормативної рентабельності, що забезпечує перехід виробників молоко-сировини до розширеного відтворення. Сам механізм реалізації «гарантованої» ціни має полягати у встановленні виробником цінової надбавки на одиницю продукції, що дорівнює різниці між гарантованою і фактичною (яку встановлює переробник) ціною реалізації (якщо остання нижче гарантованої), а також відсоткової надбавки в залежності від сорту молока.

Використані джерела інформації

1. ДСТУ «Молоко та молочні продукти. Вимоги при закупівлі: Державний стандарт України (витяг)»/ Електронний ресурс – Режим доступу: <http://vet.in.ua/menu/legislation>.

2. Віннічек Л. Методичні підходи ціноутворення на молоко-сировину/ Л. Віннічек – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://ric.sgau.ru/magaz/2011-08.pdf>
3. Касянчук В. Проблеми безпечності української молочної продукції з огляду на вимоги міжнародних стандартів/ В. Касянчук – Електронний ресурс – Режим доступу: http://consumerinfo.org.ua/must_know/quality/580/7494/
4. Статистичний щорічник Житомирської області за 2012 рік. / За ред. Л. О. Рижкової. – Ж.: Головне управління статистики у Житомирській області, 2013. – 479 с.